Nem vámolható

Mindannyian vártunk már külföldi útról hazatérő ismerőst, rokont, munkatársat. Az üdvözlések után pedig kérdeztük az érkezőtől: „Mit hoztál?" Szegénység erre a kérdésre azt válaszolni: semmit. Akinek megadatott, hogy hosszabb-rövidebb ideig forgolódjon a világ valamelyik zugában, attól joggal várjuk el, hogy minél több mindent hozzon magával. Elsősorban persze nem az olyan mulandó dolgokból, mint nylon fehérnemű, zsilett és zsebrádió hanem a nem vámolható tudásból, a jó, a hasznos, az emberséget és látókört növelő ismeretekből.

Szomorú, hogy néha még hivatalaink is többre tartják a vámköteles árukat, mint amelyek a fejekben lépik át a határt. Egyetemi adjunktus barátom itthon kevesek által művelt, de nagy jövő előtt álló tudományterületen dolgozik. Eredményei alapján megérdemelten kapott 8 hónapos ösztöndíjat a tudományág legjobb európai művelője, egy svéd professzor mellé. Ismerősöm e rövid idő alatt hat szakcikket írt külföldi folyóiratokba a világhírű tudóssal együtt. Inkább robot volt ez az út, mint luxusüdülés. De vitathatatlanul megérte. A svéd professzor véleményét sejteti, hogy hosszas utánjárással elintézte, a magyar ösztöndíj után még egy féléves svéd ösztöndíjat is kapjon honfitársunk. Ennyi idő kellett volna még ahhoz, hogy teljesen „behozza" a nagy tudású professzort, hogy ismeretei elérjék a „világszintet", hogy perfektté váljon a svéd nyelvben. Bármennyire is meglepő, de nem engedték elfogadni az ösztöndíjat. Egy minisztériumi főelőadó, aki bizonyára nyloningekben méri a tanulmányutakat, közölte is az „okot" a befejezetlen tudással hazatérő egyetemi oktatóval: „Így is többet kapott, mint az átlag. Más is szeretne kiutazni. Kérje meg inkább a professzort, hogy másnak ajánlják fel az ösztöndíjat. „Másnak? Miért?"

De a szakismeretek helyett szóljunk csupán a nyelvtanulásról. Mindenfelé látható, hogy mekkora erőfeszítések, anyagi és időáldozatok árán próbálnak amúgy is fáradt vezetők, mérnökök, munkások felnőtt fejjel nyelvismeretet szerezni. Irigylésre méltók fiataljaink, akik 1—2 év után nyelvtudorként térnek meg az NDK-beli munkáról. Örömteli az a hír is, hogy a KISZ megalakítja a Fiatal Utazók Klubját, hogy az OTP kölcsönt ad a baráti országokba utazáshoz, még az is, hogy üzemek nyelvtanárokat fizetnek a dolgozóiknak. Legyünk hát elegedettek? Nem, nem. A szomszédek Lacija a múlt nyáron a Szovjetunióban volt építőtáborban és most érettségi előtt a legjobb oroszossá vált az osztályban. Nem lehetne ezt a mozgalmat erőteljesebben terjeszteni, segíteni? Más anyanyelvű társaságban dolgozó gyermekünk nemcsak a csákány súlyával ismerkedhetne meg, hanem a táguló világnak megfelelően tágulna kobakja is. És hány felnőtt vállalna néhány hónapra szinte bármilyen létfenntartó munkát, hogy tetőt húzhasson nyelvismerete fölé? A különböző társadalmi, politikai, szakmai szervezeteknek kellene nagyobb figyelmet fordítania erre az igényre, az országnak is hasznára váló szükségletre.

Nap mint nap olvashatjuk az újságokban: „N. N. sportoló (zenész, technikus, kisiparos stb.), kijátszva a vámelőírásokat, behozott (kivitt)..." Oda kívánkozik már az ilyesfajta hírek mellé egyszer: N. N. a termőtalajok gyors helyszíni vizsgálatára Bulgáriában látott módszert javasolt. A fiatal mezőgazdász állandóan figyelemmel kíséri a bolgár, a szovjet szakirodalmat és ennek is köszönhető, hogy a gazdaságban öt év alatt kétszeresére nőtt az egy hektárra jutó jövedelem."

PÜNKÖSTI ÁRPÁD

Először az országban:

KISZ-védnökség iskolaépítésben

Országosan is egyedülálló kezdeményezés született az újszegedi *Rózsa Ferenc Gimnázium és Szakközépiskolában:* az intézet diákjait és a szomszédos *Ady Kollégium* lakói *védnökséget* vállaltak az iskola bővítésében. Mint arról korábban már beszámoltunk, a Rózsa Ferenc Gimnázium és Szakközépiskola nagy fejlődés előtt áll. A Művelődésügyi Minisztérium döntése értelmében itt fogják képezni azokat a *Bács-Kiskun, Békés* és *Csongrád* megyei diákokat, akik a jövő *közlekedésgépészeti* szakemberei lesznek.

A szakoktatás kiszélesítésének két fontos előfeltétele van. Az egyik egy korszerű *szerelőcsarnok,* ahol a gyakorlati oktatás folyik, a másik pedig egy 306 fős *kollégium,* amely a vidéki diákoknak ad otthont. A két épület tető alá hozásához már korábban összegyűltek a szükséges forintok, s mint azt *Horváth* Ferenc igazgató elmondotta, csupán építőipari kapacitást kellett szerezni.

Hogy a 18 millió forintos kollégium, valamint az 5 millió forintos műhely alapozását a *Csongrád megyei Építőipari Vállalat* minél hamarabb megkezdhesse, az iskola diákjai — a KISZ-bizottság kezdeményezésére — felajánlották: *egyénenként 15 óra társadalmi munkát végeznek* a kívánt időben és helyen. Az 576 középiskolás összesen 8640 óra munkát vállalt, ami 5 forintos órabérben számolva 43 ezer 200 forintot tesz ki. Az Ady kollégium 170 lakójának felajánlása 2250 óra, azaz — ugyancsak 5 forintos órabérben számolva — 12 ezer 750 forint.

A védnökségvállalás az említetteken túl azért is nagyon értékes, mert nemcsak a *segédmunkákkal* eltöltött időt tartalmazza, hanem ígéretet tesz *villanyszerelői* munkák elvégzésére is. *Tajti* Anna, az iskola KISZ-bizottságának titkára szerint a 89 villanyszerelő tanuló összesen 1355 óra társadalmi munkát vállalt, ami — 6 forintos órabérben számolva — újabb 8010 forintot jelent. (Ilyenformán a felajánlás teljes összege 63 ezer 960 forint.)

A Csongrád megyei Építőipari Vállalat természetesen megértéssel fogadta az újszegedi diákok kezdeményezését, s vezetői ígéretet tettek, hogy az oktatásügy szempontjából rendkívül fontos építkezés még az idén, 1970-ben elkezdődik. A vállalat KISZ-istái külön is csatlakoznak majd a diákok vállalásához.

A szép kezdeményezés érthetően nagy visszhangot váltott ki az újszegedi középiskolában. Valamennyi diák saját kezű *aláírásával* igazolta, hogy bármikor kész ásni, lapátolni, rakodni, illetőleg villanyt szerelni, amely munkák elvégzésére köztudottan igen kevés az építőipari vállalat által mozgósítható ember.

Latin-amerikai acta

A József Attila Tudományegyetem történeti tanszékének legutóbbi actájában Wittman Tibor tanszékvezető egyetemi tanár két dolgozatát publikálja. Az egyik Potosi pénzügyeinek 18. századvégi átszervezéséről, a gyarmati kor pénzgazdálkodási rendszerének felbomlásáról szól — a potosi Casa de Moneda levéltárának eddig kiadatlan adatai tükrében. A másik gazdasági adatokat közöl La Pazból, a függetlenségi háború előestéjén. A két idegennyelvű tanulmány a szegedi egyetemen folyó latin-amerikai kutatásokat reprezentálja.

A bútoripar növeli termelését

Öt gyárból közel 1,2 milliárd forint értékű bútor kerül az üzletekbe

A Gazdasági Bizottság a közelmúltban fogadta el a bútoripar fejlesztésének irányelveit, s a lakosság igényeinek jobb kielégítéséért elhatározta, hogy a következő öt év alatt a termelést 40—45 százalékkal kell emelni, elsősorban új gyárak létrehozásával s a meglevő üzemek rekonstrukciójával. Addig is, amíg az ágazat következő ötéves programja realizálódik és első eredményei jelentkeznek, szükségesnek bizonyul a most rendelkezésre álló termelőberendezések, a korábbi rekonstrukciók során beszerzett gépek jobb kihasználása, a műszaki szervezéssel elérhető többlettermelés realizálása. Ezt a törekvést tükrözik a Könnyűipari Minisztériumban most összesített 1970. évi vállalati programok.

A Könnyűipari Minisztériumhoz tartozó öt nagyvállalat — amely az ágazat termelésének 40 százalékát adja — a tavalyi egymilliárd 436 millió forint értékű termékkel szemben 1 milliárd 551 millió forint értékű gyártmányt bocsát ki. Ebből a belkereskedelemnek 1 milliárd 194 millió forint értékű árut adnak át, 100 millió értékűvel többet, mint a múlt évben.

Fokozottabban jelentkezik ez évben a Tisza Bútorgyárnál mintegy 60 millió forintos beruházással korábban végrehajtott rekonstrukció, valamint a Szék- és Kárpitosárugyár központi üzemében most folyó rekonstrukció hatása. A gyártmányfejlesztés főként a meglevő bútortípusok minőségének javítására, s olyan apró módosításokra irányul, amelyek a lakberendezési tárgyak használhatóságát fokozzák. Idén nem elsődleges cél az újabb bútortípusok egész sorának bevezetése, a műszaki erőforrásokat inkább a tavaly bemutatott és kisebb sorozatban már forgalomba hozott termékek nagyüzemi gyártásának megvalósítására fordítják.

A Tisza Bútorgyár a házgyárakkal együttműködve kikísérletezett és felkészült több funkciójú kislakásokba illő berendezési egységek gyártására. Ilyen például a gyermekszoba egy sarkába elhelyezhető kombináció, amelyhez szekrény, íróasztal és fekvőhely tartozik.

A bútoripari szakemberek véleménye szerint a hiányok nem annyira a szoba-, mint inkább a konyhaberendezéseknél jelentkeznek. Várhatóan importálni is kell majd konyhabútort. (MTI)

Kevesebb büntető, több polgári ügy

A bíróságok tavalyi ügyforgalmának alakulásáról adott tájékoztatást az Igazságügy-minisztérium.

A járásbíróságokhoz és a megyei bíróságokhoz — beleértve a városi, városi kerületi bíróságokat és a fővárosi bíróságot — 2 086 000 ügy érkezett, 9,4 százalékkal több, mint az előző évben és 12,3 százalékkal több, mint 1967-ben. A növekedés a polgári peres és nem peres, valamint a közjegyzői és a telekkönyvi ügyforgalom emelkedésével függ össze. Csökkent viszont a büntető ügyek és a végrehajtási ügyek száma.

A kétmilliót meghaladó ügytömeg természetesen különböző minőségű, de tény azonban, hogy fokozott feladatokat rótt a bírósági dolgozókra. A tapasztalatok egyöntetűen azt mutatják, hogy az igazságügyi szervezet a megnövekedett követelményeknek sikerrel tett eleget.

Ami a megoszlást illeti: elsőfokú büntetőügy csaknem 95 000, fellebbezett büntetőügy több mint 22 000 érkezett tavaly a bíróságokhoz. Az elsőfokú polgári perek száma több mint 183 000, a fellebbezettekké mintegy 30 000 volt. Elsőfokú polgári nem peres ügy csaknem 156 000, fellebbezett pedig több mint 4000 érkezett a bíróságokhoz. A közjegyzői ügyek száma csaknem 385 ezret, a telekkönyvi ügyeké csaknem 940 ezret, a polgári végrehajtási ügyeké pedig mintegy 235 000 tett ki.

Az ügyforgalom érdekessége, hogy a büntetőügyek számának általános csökkenésén belül az ügyészi vádirattal indult, úgynevezett közvádas ügyek száma némi emelkedést mutat, míg a magánvád alapján indított ügyek számának évek óta megfigyelhető apadása 1969-ben is folytatódott. Egy másik tapasztalat: az ügyforgalom nem az egyszerűbb, hanem a munkaigényes, jogi szempontból bonyolult vagy hosszabb pertartalmú ügycsoportok körében nőtt.

Szerelem, 1970

Képernyő

Érzelmeink korhoz kötöttek. Úgy szeretünk, ragaszkodunk valakihez, és úgy is próbálunk megszabadulni terhessé váló kapcsolatainktól, ahogy azt az éppen élt évek engedik. Másként rajongott uszályos ruhákban sikló ideáljáért a lovagkor páncélos vitéze, mint egy mai húszéves, és VIII. Henrik, a legendás asszonypusztító is más módon szabadult meg feleségeitől, mint az a férfi, aki manapság ad be válókeresetet. Érzelmeink korhoz kötöttek, s hogy a szenvedélyeink kiélését tényleg mennyire befolyásolják az adott társadalmi körülmények, azt a televízió remek sorozatának, a *Család és társadalomnak* kedd esti adása, a *Szerelem, 1970* fényesen bizonyította.

Három pár — egy házasság előtt álló, egy éppen párosan, gyerekekkel élő és egy válással tetézett krízis után új életet kezdő emberkettős — mondta el véleményét a tartósabb együttélés mostani lehetőségeiről, s próbálta megfogalmazni azokat az íratlan törvényeket, amelyek betartása ma feltétlenül szükséges. Hogy mit félt egy házasulandó? Szabadságát, a függetlenséggel járó lehetőségeket. Félti a barátait, s retteg attól, hogy emberi kibontakozásában meggátolják a párosélet „szürke hétköznapjai". Igen, főképp az életritmus lelassulásától, az önművelés, a karriercsinálás útjainak elzáródásától félnek a „hajadon lányok, nőtlen férfiak".

S hogy mégis, mi késztet annyi húszon innenit, húszon túlit arra, hogy házasságra lépjen? A társkeresés örök vágya, a gyermekóhajtás, meg az, hogy a másik nem egy jól kiválasztott tagjával tartósabb *szellemi közösséget* alkosson.

Ha össze akarnánk foglalni a mai szerelem lényegét, akkor mindenképpen ezt a szellemi közösséget, a megteremtett és a mostanában alakuló kapcsolatoknak legbiztosabb tartószálát kellene első helyen említeni. Jól mondta a fizikus-tanár házaspár egyik tagja, hogy számukra milyen sokat jelent a kölcsönös „menedzselés". Vagyis az, hogy szellemi munkájában, ismeretbővítésében, általános előrehaladásában milyen sok segítséget adhat az egyik házasfélnek a másik, s hogy milyen erős kapcsot jelenthet ez a szakadatlan segítés.

Tulajdonképpen a modern házasságnak ezeket a titkait kutatta az adásban elsőként megszólaltatott fiú és lány, s ezekre a titkokra nem lelt még rá legvégül bemutatott, egyszer elvált, majd újraházasodó kettős.

A Család és társadalom-sorozat Szerelem, 1970 című műsorát *Vámos* Judit, annyi remekbe készült dokumentumfilm készítője forgatta. Ahogy a többi munkáját, úgy ezt is két fő sajátosság jellemezte. Az egyik: ellentétben jó néhány pályatársával, ő a legtöbb esetben képes olyan hangulatot teremteni, amelyben lehetséges az igazán őszinte vallomás. A másik: ugyancsak ellentétben jó néhány pályatársával, ő hosszabb kalandozásokat is mer tenni az *emberi arcokon,* becserkészve, felleltározva azokat. Egyszóval, tudja, hogy mitől jó igazán egy jó dokumentumfilm: az emberként bemutatott emberektől.

Akácz László

Görgey-emlékek

A Hadtörténeti Levéltáron és Múzeumon kívül a várpalotai vegyészeti múzeum is gyűjti Görgey Arthúr emlékeit. A hadvezér Görgey vegyészeti és iparfejlesztési tevékenysége kevésbé ismert, pedig számos adat bizonyítja, hogy e téren is eredményesen munkálkodott.

A várpalotai vegyészeti múzemban több Görgey-levelet és könyvet őriznek. A gyűjtemény egyik legértékesebb darabja az a könyv, amelyben Görgey a kókusz- és pálmaolaj vizsgálati módszereiről írt. Levelezéseiben a pesti Kőszénbánya és Téglagyári Társulat munkájával is foglalkozik. (MTI)

Szeged szobrai

Díszkút

(171.) Neobarokk stílusban készült az az öntöttvas díszkút, amely az újszegedi ligetben áll. A hatszögű medence közepén kiemelkedő korsós leányalak, valamint a két gyermekfigura, egy ismeretlen francia mester munkáját dicséri.